Η ορεινή γυνή: Ταπεινές κι αγιασμένες ψυχές (Φώτης Κόντογλου)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 5 Σεπτεμβρίου, 2008

Αν γυρίσης τον κόσμο, θα δης πως δεν θάβρης παρά σπάνια ευτυχισμένους ανθρώπους, και κείνους με λιγόχρονη κι άστατη ευτυχία, πικραμένους όμως θα βρης πολλούς, σε κάθε πάτημά σου. Αδέρφια σου στη χαρά δεν θα βρης πολλά, μα αδέρφια στην πίκρα θα βρης πάρα πολλά.
Αυτό φανερώνει πως τούτος ο κόσμος είναι ένας τόπος που έρχεται ο άνθρωπος για να δοκιμασθή κι' όχι για να ευτυχήση. Αφήνω πως ευτυχία δεν είναι η καλοπέραση του κορμιού, κι' αυτό φαίνεται τρανώτατα από το ότι οι καλοπερασμένοι κ' οι πλούσιοι δεν είναι ευτυχισμένοι, αλλά κάνουνε τον ευτυχισμένο και στο τέλος βαριούνται τη ζωή τους. Γιατί κι' άρρωστοι να μην είναι, κ' οικογενειακές σκοτούρες να μην έχουνε, κι' από τις εμπορικές έγνοιες να στέκουνται μακρυά, πάλι καταλαβαίνουνε πως η ευτυχία τους είναι ρηχή και ψεύτικη, κι' ολοένα ζητάνε να βρούνε την αληθινή την ευτυχία, κ' επιχειρούνε κάθε τόσο ν' αλλάξουνε τη ζωή τους, πλην μάταια, επειδή όλα όσα κάνουνε για να ευτυχήσουνε, καταντούνε στο ίδιο συμπέρασμα, γιατί δεν βγαίνουνε έξω από την καλοπέραση του κορμιού. Πίνουνε από ένα νερό που δεν ξεδιψά τον άνθρωπο. Και το μονάχο νερό που ξεδιψά είναι εκείνο που αποζητά η ψυχή.

Η ψυχή μπορεί να είναι ευτυχισμένη και μέσα σ' ένα κορμί δυστυχισμένο, κακοπερασμένο και στερημένο, άρρωστο κι' ασκημισμένο. Αυτό είναι το παράδοξο. Η πίστη κ' η ελπίδα είναι η χαρά της ψυχής, και κοντά στην ψυχή που νοιώθει την χαρά αυτή, δροσίζεται κι' ανακουφίζεται και το σώμα, κι' ας είναι κακοπαθιασμένο. Ίσια-ίσια μέσα σε τέτοιο κορμί η ψυχή λυτρώνεται και χαίρεται, ερχόμενη σε κατάνυξη. Για τούτο είπε το γλυκύτατο στόμα του Χριστού: "Μακάριοι οι πενθούντες, ότι αυτοί παρακληθήσονται", "μακάριοι οι δεδιωγμένοι ένεκεν δικαιοσύνης, ότι αυτών εστιν η βασιλεία των ουρανών", "μακάριοι οι κλαίοντες νυν, ότι γελάσετε. Πλην ουαί υμίν τοις πλουσίοις, ότι απέχετε την παράκλησιν υμών", που θα πη "αλλοίμονο σε σας τους πλούσιους, τους ξεκούραστους, τους καλοπερασμένους, γιατί δεν θα βρήτε πουθενά παρηγοριά". Κι' ο απόστολος Παύλος λέγει πως οι χριστιανοί φαίνουνται λυπημένοι, μα από μέσα χαίρουνται "ως λυπούμενοι, αεί δε χαίροντες", γράφοντας στους Κορινθίους. Και στους Κολασσαείς γράφει: "Νυν χαίρω εν τοις παθήμασί μου", "έχω χαρά, λέγει, που βασανίζουμαι για τον Χριστό". Κι' αλλού γράφει πως σαν παρακάλεσε τον Χριστό να τον ανακουφίση λίγο από τους πειρασμούς, ο Κύριος του είπε: "Σου φτάνει η χάρη μου, γιατί η δύναμή μου με τη δική σου αδυναμία φανερώνεται", δηλαδή "δεν παίρνω από πάνω σου τις δυστυχίες, γιατί μ' αυτές η

ψυχή σου δυναμώνει και νοιώθει τη χαρά της αθανασίας".
Αλλά, η θλίψη κ' η στενοχώρια του κάθε ανθρώπου δεν φέρνει στην ψυχή του την πνευματική αγαλλίαση, αλλά μοναχά αν ο άνθρωπος πιστεύη στον Θεό και έχει μέσα του "την μακαρίαν ελπίδα", πως όσα υποφέρει είναι δοκιμασίες για να καθαρισθή και για να γίνη άξιος της θεϊκής μακαριότητας.
Αυτά θα φαίνουνται σε πολλούς σαν παραδοξολογίες. Μα ο Χριστός δεν έλεγε παραδοξολογίες, αλλά αλήθειες. Επειδή όμως οι άνθρωποι κρίνουνε με τα δικά τους τα μέτρα, μην πιστεύοντας στα λόγια του Χριστού, δεν είναι σε θέση να ξεχωρίσουνε τη ψευτιά από την αλήθεια, και λένε μάλιστα την αλήθεια παραδοξολογία και τη ψευτιά αλήθεια.
Μια από τούτες τις μέρες βρέθηκα σ' ένα βουνό πυκνοδασωμένο και μοσκοβολημένο, και σαν να ξαναγεννήθηκα. Περπατούσα σ' ένα έρημο μονοπάτι, κι' ανάσαινα το δροσερό αγεράκι που κατέβαινε από τις ραχούλες, και δόξαζα τον Θεό που μπορούμε ακόμα να καταφεύγουμε σε τούτη την αγνή πλάση, που είναι ως τα σήμερα όπως την έφτιαξε η σοφία κ' η αγάπη Του, μακρυά από την πνιχτική βρώμα της αλεποφωλιάς που τη λένε πολιτεία, και που βράζει μέσα της κάθε λογής αμαρτία, κακία, πονηριά, κάθε λογής ασκήμια, μ' όλα τα ψεύτικα στολίδια που στολίσανε αυτή τη σιχαμερή πόρνη οι εραστές της.
Εκεί που περπατούσα, βλέπω να βγαίνη από το δάσος μια μικροκανωμένη γυναίκα, μ' ένα σακκί στον ώμο. Ήτανε ξυπόλητη, με το κεφάλι τυλιγμένο μ' ένα τσεμπέρι, και βαστούσε στο χέρι της ένα ραβδί. Σαν ήρθε κοντά μου με χαιρέτησε μ' έναν έμορφον χαιρετισμό, ταπεινά και λίγο φοβισμένα. Το πρόσωπό της ήτανε πολύ εκφραστικό και συμπαθητικό, αλλοιώτικο από τα πρόσωπα που βλέπουμε στην πολιτεία, που είναι γεμάτα αφηρημάδα, αδιαντροπιά, αδιαφορία, ανέκφραστες μάσκες. Με κύτταζε με προσοχή σαν μιλούσε, και με περισσότερη προσοχή μ' άκουγε όποτε της απαντούσα. Η όψη της ήτανε βασανισμένη, μα γεμάτη αξιοπρέπεια, ταπείνωση και σεμνότητα. Το μικρό πρόσωπό της, τυλιγμένο με το τσεμπέρι, ήτανε ψημένο από τον αγέρα κι' από τον ήλιο. Η μύτη της ήτανε μικρή, το στόμα της είχε λίγο χνούδι σαν μουστάκι, που την έκανε να μοιάζη με τον άγιο Εφραίμ τον Σύρο, όπως είναι ζωγραφισμένος στις αρχαίες εικόνες. Τα μάτια της όμως ήτανε τόσο εκφραστικά κ' η ομιλία της τόσο σπουδαία, απονήρευτη και συμπαθητική, που τραβούσε τον άνθρωπο σαν μαγνήτης. Το σώμα της ήτανε κοκκαλιάρικο και πολύ σβέλτο, και μ' όλο που ήτανε κακοντυμένη και ξυπόλητη, είχε επάνω της κάποιο ανεξήγητο μεγαλείο, τόσο, που ν' απορή κανένας και να συλλογίζεται γιατί δεν βρίσκουνται πια τέτοιοι άνθρωποι ανάμεσά μας.
Μου μίλησε πρώτα για την πίστη μας, που μας έδωσε ο Χριστός να τη φυλάγουμε καλά για να μην την χάσουμε, ας είναι και με το αίμα μας. "Αμ τί έχουμε πιο ακριβό από την πίστη μας;". Μου μίλησε για τα πρόβατα που τα φύλαγε ο γυιος της και κείνη η ίδια, μου μίλησε για τα βάσανα που τραβάνε με τους βαρειούς χειμώνηδες και για κάποιους "επίσημους ανθρώπους" που έρχουνται από την Αθήνα με συνοδεία και που τους φοβερίζουνε πως θα πάρουνε τις βοσκές και που λένε πως δεν χρειάζουνται τα πρόβατα και πως θα τα διώξουνε, επειδή στα βουνά κάνουνε

περίπατο οι άνθρωποι που έρχουνται από τα ξένα μέρη, και που δεν θέλουνε να βλέπουνε πρόβατα που κοπρίζουνε, μηδέ γιδερά, αλλά μονάχα δέντρα. "Έλα, Χριστέ και Παναγιά, μου λέγει. Η κοπριά που κάνουνε τα πρόβατα, μοσκοβολά. Η δική μας η κοπριά βρωμά, η ανθρωπινή. Εμένα ο παππούς μου κι' ο προπάππος μου, ο πατέρας μου κι' ο άντρας μου κι' όλοι οι συγγενοί μου, αυτή τη δουλειά κάνανε, με τα ζωντανά ζούσανε. Τα βιβλία γράφουν πως αυτή η δουλειά είναι βλογημένη, γιατί είναι η πρώτη που έκανε ο άνθρωπος, πριν να μάθη να σπέρνη και να θερίζη. Κι' ο Χριστός μας αυτή τη δουλειά έκανε, σαν ήτανε μικρός, και σαν του πήρανε κ' εκείνου τα πρόβατα, έγινε διακονιάρης, για τούτο άμα έρχεται στο σπίτι σου διακονιάρης, πρέπει να του δίνης ελεημοσύνη, γιατί είναι του Χριστού αδερφός. Εκείνος έκανε τα βουνά και τα φυτουργήματα, για να βοσκάνε τα ζωντανά, να πίνη ο κόσμος γάλα, να τρώγη τυρί και να ντύνεται με το μαλλί, να τρώγη και το κρέας. "Α!; Το γάλα, το κρέας και το μαλλί το θέλουνε οι άνθρωποι που έρχουνται από την Αθήνα με τ' αυτοκίνητα; Ε; Τα κακόμοιρα τα πρόβατα τους μποδίζουνε, δεν τα θέλουνε. Εμ γιατί, μαθές; Πειράζουν κανέναν; Ενοχλούν κανέναν; Ημείς ζούμε κρυφά απ’ τον Θεό. Ήμαστε καλοί άνθρωποι, άβλαβοι, σαν τα πρόβατα που έχουμε".

Μου είπε τα οικογενειακά της, τα βάσανά της, ήσυχα, χωρίς να κλαίγεται για να την λυπηθώ. Καρτερία κ' υπομονή. Την ρώτησα πως τη λένε. Μούπε: "Λέγουμαι Ελένη Σφέτσα, κ' έχω πέντε παιδιά και τέσσαρα αγγόνια. Του λόγου σου έχεις οικογένεια;". Της είπα κ' εγώ τα δικά μου, και μούπε "Να τα χαίρεσαι!". Ακουμπισμένη στο ραβδί, με κύτταζε σαν να με ήξερε από χρόνια. Είχα μπροστά μου έναν άνθρωπο που τον ένοιωθε η καρδιά μου, που του είχα εμπιστοσύνη, έναν άνθρωπον απλόν και καθαρόν, αξιαγάπητον, καλοκάγαθον, ελεύθερο, χωρίς εγωισμό, δίχως φιλοδοξίες, δίχως μπερδεμένα πράγματα μέσα του, έναν ξεκουραστικόν άνθρωπο, μια αληθινή εικόνα του Θεού. Τέτοιον άνθρωπο ξεσυνηθίσαμε να βλέπουμε.

Με ρώτησε ταπεινά: "θέλεις να κοπιάσης στο φτωχικό μας να ξεκουρασής; Να, εδώ παρακάτω είναι. Κοντά στον Αγι' Αντώνη, την εκκλησιά. Φαίνεσαι της θρησκείας άνθρωπος".

Της είπα πως θα πάγω άλλη φορά και χωριστήκαμε. Πήρε το σακκί της, και σε μια στιγμή χάθηκε στα δεξιά του δρόμου, πίσ' από τα δέντρα.

Τράβηξα τον δρόμο μου συλλογισμένος και συγκινημένος. Θυμήθηκα ένα συναξάρι που γράφει για μια τέτοια γυναίκα και που τη λέγει "η ορεινή γυνή".

Ύστερ' από λίγες μέρες πήγα πάλι κατά τα λημέρια της κυρά Λένης. Βρήκα τον Αγι' Αντώνη, ένα μικρό εκκλησάκι, φτωχό σαν και κείνη. Φτάνοντας απ’ έξω άκουσα σιγανές ψαλμωδίες. Ήτανε Σαββατόβραδο, παραμονή της Σαμαρείτιδος.

Μπήκα μέσα ήσυχα, να μη με πάρη κανένας είδηση. Τον εσπερινό τον έκανε ένας μεσόκοπος παπάς με αρχαία όψη. Ο ψάλτης ήτανε πιο νέος, κ' έψελνε πολύ κατανυχτικά και ταπεινά. Όλοι-όλοι οι προσκυνητές ήτανε πεντέξη, γυναίκες, τρεις άντρες βουνήσιοι, κ' ένα παιδάκι που υπηρετούσε τον παπά. Όπως ήτανε σκοτεινά, κρύφτηκα πίσω από μια γωνιά.

Κείνη την ώρα έψελνε ο ψάλτης το δοξαστικό της Σαμαρείτιδος, ένα από τα πιο εξαίσια τροπάρια, που όποτε τ' ακούσω να τα ψέλνη κανένας καλλίφωνος και

ευλαβής ψάλτης, νοιώθω τόση συγκίνηση, που τρέχουνε δάκρυα από τα μάτια μου. Φαντάσου, αγαπητέ αναγνώστη, τι συγκίνηση ένοιωσα κείνη την ώρα, μέσα στην ταπεινή εκείνη εκκλησιά, μαζί με τους βουνήσιους ανθρώπους και με την κυρά Ελένη, ακούγοντας εκείνο το τροπάρι να το ψέλνη με βαθειά κατάνυξη ο καλλίφωνος και ταπεινός ψάλτης του βουνού, που δεν τον ήξερε κανένας. Ήρθανε στο νου μου τα λόγια της κυρά Λένης "Εμείς ζούμε κρυφά από τον Θεό", κ' έλεγα μέσα μου "Πόσο κοντά στον Θεό ζούνε τούτοι οι αληθινοί Χριστιανοί!".
"Έχω ακούσει πολλούς ψαλτάδες. Μα σαν κ' εκείνον τον ψάλτη σε κείνον τον εσπερινό δεν άκουσα άλλον κανέναν. Θα τον θυμάμαι με κατάνυξη ως που να πεθάνω. Από κείνη τη μέρα έψαλα μοναχός στο σπίτι μου πολλές φορές το δοξαστικό της Σαμαρείτιδος, για να θαρρώ πως ξαναβρίσκουμαι στον Αγι' Αντώνη του βουνού: "Παρά το φρέαρ του Ιακώβ ευρών ο Ιησούς την Σαμαρείτιδα, αιτεί ύδωρ παρ' αυτής ο νέφεσι καλύπτων την γην. Ω, του θαύματος! ο τοις Χερουβίμ εποχούμενος πόρνη γυναικί διελέγετο, ύδωρ αιτών ο εν ύδασι την γην κρεμάσας, ύδωρ ζητών ο πηγάς και λίμνας υδάτων εκχέων...".
Σ' όλον τον εσπερινό ένοιωθα ζωηρά πως μαζί μου κάνανε την προσευχή τους εκείνοι οι ταπεινοί κ' οι συντετριμμένοι, και μια θεϊκή φλόγα δρόσιζε την καρδιά μου. Με τρόπο έρριχνα καμμιά κρυφή ματιά κατά το μέρος που στεκόνταν οι γυναίκες και σταυροκοπιόνταν, με τα μακρυά χοντροφούστανα, με τα τσεμπέρια, οι περισσότερες ξυπόλητες, βασανισμένες. Τέτοιες γυναίκες αγιασμένες και καταφρονεμένες πού να βρεθούνε σήμερα! Ανάμεσά τους ήτανε κρυμμένη κ' η Ελένη Σφέτσα, ακόμα πιο εκφραστική και πιο ταπεινή απ' όσο την είχα δη την πρώτη φορά στο βουνό, αληθινό εικόνισμα κάποιας αγίας ζωγραφισμένο από αρχαίον ζωγράφο, από κείνα που λες πως δεν τα έκανε χέρι ανθρώπινο, αλλά πως τυπωθήκανε από τη θεϊκή χάρη. Έσκυβε το κεφάλι της και μαζευότανε, σαν νάθελε να κρυφτή πίσω από τις άλλες να μη φαίνεται. Μιαν άλλη νεώτερη, είχε και κείνη όψη αγιασμένη. Στεκότανε κρυμμένη πίσω από μια πιο ψηλή, και κύτταζε με ταπείνωση και με ευλάβεια κατά το τέμπλο, και δεν έπαψε μήτε μια στιγμή να κάνη τον σταυρό της, αργά και με προσοχή. Είχε το ένα χεράκι της στο στήθος της και κρατούσε σεμνά ένα μαντήλι διπλωμένο, και με το άλλο έκανε τον σταυρό της. Τ’ ακουμπούσε πρώτα στο μέτωπό της κάμποση ώρα, σαν να συγκέντρωνε τη διάνοιά της, υστέρα το κατέβαζε χαμηλά κάτω από το στήθος της, κατόπι το πήγαινε στον δεξίν ώμο της και τέλος στον αριστερό, με μια κίνηση που δεν περιγράφεται. Το πρόσωπό της, που το έκρυβε ολοένα, σκύβοντας πίσω από τις άλλες γυναίκες, ήτανε γεμάτο από ταπείνωση, υπομονή, κ' εγκαρτέρηση. Ήτανε σαν το αγριολούλουδο που κρύβεται ντροπαλά κάτω από την πέτρα. Τα χέρια της και το σταυροκόπημά τους δεν θα τα ξεχάσω ποτέ, θ' απομείνουνε μέσα στην ψυχή μου για πάντα.
"Ω! Τί πνευματικός δείπνος μέσα σε κείνο το σκοτεινό και ξεχασμένο εκκλησάκι, που δεν το ήξερε κανένας! Ποιός από τους σημερινούς τετραπέρατους ανθρώπους που θαρρούνε πως τα ξέρουνε όλα, θα καταδεχότανε να μπη μέσα, να απογευτή από τη μυστική αμβροσία κι' από το μυστικό νέκταρ, μαζί με τις φτωχές γυναίκες και με τους τσομπάνηδες; Πού να ξέρουνε πως από την περηφάνεια τους είναι

καταδικασμένοι να ζούνε μακριά από το αθάνατο νερό που έδωσε ο Κύριος στη Σαμαρείτιδα;
Ανάμεσα σ' αυτούς τους ακατάδεχτους κατάδικους, βρίσκουνται κ' οι "επίσημοι άνθρωποι", που μούλεγε η κυρά Λένη που έρχουνται από την Αθήνα και που δεν θέλουνε να βλέπουνε πρόβατα και τσομπάνηδες.
Θεέ μου, γιατί να βρίσκουνται πάντα σε διωγμό οι αγαπημένοι σου σε τούτον τον κόσμο· Αυτούς που δεν πειράζουνε κανέναν, γιατί να τους πειράζουνε όλοι; Γιατί να κινδυνεύουνε να εξοντωθούνε οι ταπεινοί κ' οι άβλαβοι κι' όσοι πιστεύουνε σε Σένα και προσκυνούνε το υποπόδιο των ποδών Σου; Προστάτεψέ τους, Κύριε, για να μην πάψη να λατρεύεται το πανάγιο όνομά Σου απάνω στα βουνά από τους ταπεινούς ανθρώπους.

(Απόσπασμα από το βιβλίο "Ασάλευτο Θεμέλιο"*, Εκδόσεις ΑΚΡΙΤΑΣ)*